

навчальному році знову зменшилась до 34%. Енергійні каральні заходи застосовувались до недисциплінованих учнів якраз у 1863-1864 році. Коли процент невстигаючих гімназистів був найбільшим. Коли жорстокі примусові заходи не вживались, процент невстигаючих учнів зразу зменшився /Историко-статистическое обозрение пятилетия Харьковской гимназии. 1861-1866годы. - Харьков, 1866. -с.27/.

Про ефективність гуманного, доброзичливого ставлення викладачів до гімназистів у харківських гімназіях др.пол. XIXст. Свідчать спогади випускників Другої харківської гімназії видних діячів науки, професорів М.Сумцова та В.Зеленського. Наприклад М.Ф.Сумцов писав: «Я певен, що гуманні взаємовідносини зробили великий вплив на подальшу діяльність випускників гімназії, особливо тих, що присвятили себе науці» /Сумцов В.Ф. К 75- летию Второй мужской гимназии // Южный край .1916, 19августа/.

Формуванню гуманних якостей гімназистів сприяли організація та зміст позакласної роботи в гімназіях Харкова. У 90-х роках XIXст. Харківське історико-філологічне товариство розробило та провело в гімназіях літературні вечори, спрямовані на розширення й поглиблення одержаних у класі історико-літературних та культурно-історичних знань, виховання естетичних почуттів, поваги до діячів науки, літератури та мистецтва, вироблення в учнів організаторських умінь /Что нам нужно. /Педагогический еженедельник. -1895. №3, №5, №14/. Налагодженням неформальних відносин викладачів гімназії з учнями і їх батьками сприяли також сумісні екскурсії, музичні свята, виставки. У 1913р. в приміщенні Другої харківської гімназії була влаштована виставка, яку відвідали 300 - 400 чоловік. Влаштовано було відділи дошкільного виховання, ручної праці, типових письмових робіт, кімнату домашніх виробів гімназистів, навчальний кабінет-музей з історії Греції та Риму /Педагогическая выставка. / Южный край. -1913, 7-8июля/

Ознайомлення з досвідом організації та змісту гуманістичної освіти учнів харківських гімназій досліджуваного періоду та його творчого використання допоможе, на наш погляд, розвитку навчально-виховної роботи в сучасних середніх навчальних закладах.

З.П.Бакум

С.Х.Чавдаров у діалозі з сучасністю.

У зв'язку з проголошенням гуманістичної концепції шкільної освіти в Україні виникла потреба переглянути зміст і форми організації навчально-виховного процесу.

Для того, щоб успішно розв'язувати проблеми сучасної школи, необхідні не лише пошуки нових форм роботи, але й творче переосмислення всього багатства методичних ідей, які нагромадились в теорії і практиці педагогіки.

Історичний досвід, теоретичні праці минулого являють собою арсенал форм, методів і прийомів роботи.

Надзвичайну цінність мають праці відомого українського вченого, члена-кореспондента АПН РРФР, професора, доктора педагогічних наук С.Х.Чавдарова, в яких знаходимо різнобічне обґрунтування суті педагогічних явищ, закономірностей.

Спинимось лише на тих, що на нашу думку, найтісніше пов'язані з гуманізацією навчально-виховного процесу.

С.Х.Чавдаров високо цінував духовну силу Українського слова. У праці «К.Д.Ушинський» він підтримував навчання дітей рідною мовою: «Тільки тоді шлола може виконувати успішно свої завдання, коли вона будує розвиток дитини на єдиному пільдному психічному ґрунті - на народній мові».

Особливу роль у реалізації завдань навчання мови С.Х.Чавдаров відводить учителям, його педагогічній майстерності. І вчителів-словесників, зокрема, який має великі можливості реалізувати власний творчий потенціал через слово.

Як теоретик і практик, учений розумів, що недооцінка ролі слова у вихованні, невміле його використання є вразливим місцем багатьох учителів. Загострював увагу на тому, що в процесі навчальної роботи вихованці чують живе слово педагога, беруть його за взірць для себе. Учні звикають до думки, що треба говорити так як учитель. Тому, наголошував С.Х.Чавдаров, мова наша повинна бути бездоганною, правильною, одночасно зрозумілою й доступною. Переконував що саме школа повинна пояснювати, як треба говорити й писати за правилами, дотримуватися духу й законів рідної мови.

Спадщина, залишена С.Х.Чавдаровим, може дати відповідь на багато проблем сучасності. Однією з таких є зростаюча кількість неїстигаючих. Праці «Попередження неуспішності учнів», «Попередження відстаючих учнів.» свідчать про турботу вченого.

Чавдарова завжди хвилювали думки про те, щоб навчити молоде покоління бути не лише продовжувачами роду людського, а й активними творцями нового життя.

Створюючи програми, підручники, посібники, він завжди відстоював позицію: чим важче вчитися школяреві, тим більше він повинен читати:

«Це не тільки привчає учнів говорити зв'язно, логічно, але сприяє розвитку пам'яті, уваги дітей».

Побажання Чавдарова актуальне й для наших днів, коли телебачення заповнює весь вільний час школярів. Спостереження вчителів-практиків показують, що знизився інтерес до художньої книжки, до літератури розвивального та виховного характеру.

Слушним є твердження Чавдарова й про те, що чим більше учень читає, тим виразніше стає його думка, тим швидше активізуються його розумові сили.

Закономірно постає питання: Як прищепити любов до читання дитині, яка з дагатових причин має низьку успішність? Педагог радить не лише спонукати до цього, а й викликати бажання щось зробити й заявити про себе. Точніше, щоб найважливішим елементом здобуття знань стало слово, а ще точніше - навколишній світ, що виражається в слові й відкривається перед дитиною новими гранями.

Кілька прикладів - кілька проблем. Їх чимало в педагогічній практиці. І під час розв'язання багатьох з них спиратися на творчу спадщину педагогів-класиків все ж таки варто.

О.М.Іонова

Вальдорфська педагогіка як цілісна система гуманістичного виховання та освіти.

У подоланні кризового стану сучасної системи виховання та навчання саме гуманістичний мотив пошуків реформування системи освіти є дуже важливим, оскільки він звернений до індивідуальних засад людини, щоб забезпечити гармонійний розвиток усіх граней особистості та її творчу реалізацію. Але перехід від декларації до дійсної гуманізації, гуманітаризації та демократизації освіти потребує глибокої концептуальної розробки шляхів вирішення цієї проблеми та перегляду змісту освіти, її програм, навчальних планів та технології. У зв'язку з цим великий інтерес викликає концепція та практика роботи вальдорфських шкіл, які базуються на принципах вальдорфської /антропософської/, або Штайнер - педагогіки.

Завдяки новому підходу до вікового становлення людини, розвитку її психофізичних систем, завдяки новій філософії дитинства, вальдорфська педагогіка на практиці вирішує задачу формування творчої, соціально-актив-

